

Az ügy: Bírálják a magyar igazságszolgáltatást

Velencei bizottság Az OBH-elnök indoklás nélkül dönt, és senki sem ellenőrzi

Távol a jogállamiságtól

Handó Tünde, az Országos Bírói Hivatal elnöke a kamerák célkeresztjében. Túl sok hatalom van a kezében? FOTÓ: KURUCZ ÁRPÁD

Munkatársunktól

Keményen bírálják a velencei bizottság szakértői a magyar igazságügy átalakítását ma nyilvánosságra hozott jelentésükben. Amint az a tervezet formájában elsőként éppen lapunkban ismertett jelentésből kiderül, tekintélyes jogászok, köztük volt vezető politikusok is úgy látják, hogy a törvény és az általa létrehozott igazgatási szervezet között viszonyban is alig van a jogállamiság elveivel. Fő kifogásuk, hogy egy személy kezébe helyezi a bíróságok ellenőrzését és a bírók kinevezését.

Mi a velencei bizottság?

A velencei bizottság a strasbourgi székhelyű, negyvenhét tagállamot tömörítő Európa Tanács (ET) alkotmányos ügyekben illetékes tanácsadó testülete (tehát nem EU-intézmény). Egy-egy tekintélyes német, osztrák, lengyel, belga és finn tagból álló testülete nemcsak a törvényeket vizsgálta, hanem február második felében delegációt is küldött Budapestre, ahol a küldöttség jó néhány illetékessel egyeztetett.

A dokumentum szerzői az Országos Bírói Hivatal (OBH) kétharmados többséggel választott elnökéről azt mondják, hogy a korábbi intézményi kereteket leváltva, demokratikus kontroll nélkül, egy személyben irányíthat. A korábbi bírósági igazgatásban (amely a jelentés szerint is reformra szorult) testületi kézben voltak a bírói kinevezések, a vezetők kinevezése és felmentése. Most minderről az OBH elnöke (Handó Tünde, Szájer József fideszes EP-képviselő felesége, Orbán Viktor baráti körének tagja) határozhat. A testület aggályosnak tartja, hogy az elnököt feleslegesen hosszú időre választották, ráadásul utána is marad hivatalában, amíg a parlament nem képes kétharmaddal megválasztani az utódját. Fúrcsálják az OBH-elnök törvénykezdeményezési jogát, valamint hogy helyettesei kinevezésére is ő tehet javaslatot. A magyar szabályozás szerint az elnöknek sorsdöntő döntéseit sem kell indokolnia. A jelentés utal arra, hogy az OBH-elnöknek nagy politikai felhatalmazása van a parlamenttől, de hiányoznak a demokratikus fékek és biztosítékok, amelyek az állampolgároknak garantálnák a tisztességes bíráskodáshoz való jogukat.

A bizottság igen aggályosnak tartja az ügyek „utaztatásának” törvényesítését. Nem titkolják, hogy ez felveti

a kérdést: ez lenne az egyes bíróságok túlterheltsége csökkentésének egyetlen útja? Nem arról van-e szó, hogy megfelelő bírók kezébe akarja adni a hatalom az általa fontosnak gondolt ügyeket? A Magyarországon járt szakértőket tájékoztatták a Fővárosi Törvényszékről más bíróságokhoz helyezett ügyekről, s ők arra a következtetésre jutottak, hogy azokat nem a legkevesebb terhelte bíróságokra tették át.

A szakértők az új magyar szabályozás több elemében is a bírói függetlenséget veszélyeztető elemeket fedeztek fel. Anyagukban természetesen hivatkoznak rá, hogy az alaptörvényben és az új, sarkalatos bírósági törvényben is szerepel a bírói függetlenség fogalma. Ennek azonban ellentmond a bírói kinevezések, ellenőrzések, lehetséges áthelyezések és büntetések most bevezetett rendszere. A bizottság arra a következtetésre jut, hogy az áthelyezéstől tartó, egzisztenciálisan fenyegetett, fizetésmegvonással sújtható, továbbá rövid időre kinevezett bírók valójában nem nevezhetők függetlennek.

A jelentés készítői sajnálkoznak a bírói önkormányzatiság felszámolása miatt is. Igaz ugyan, hogy az új törvény létrehozta az Országos Bírói Tanácsot, de ennek a testületnek igen szálnalmasak a jogosítványai. Nincs vétőjoga, s gyakorlatilag nem számoltathat-

ja be az OBH elnökét. Az önkormányzatiság felszámolását példázta, hogy az OBH elnöke indoklás nélkül felülbírálja a vezetői kinevezések esetén a bírói gyűléseken hozott döntéseket, személyi javaslatokat. A velencei bizottság szakértői felvetik: miért nem volt elegendő a korábbi Országos Igazságszolgáltatási Tanács reformja? Azzal sem értenek egyet, hogy az új testületből kiharadt az igazságszolgáltatásban érdekelt többi szakma, a társadalom képviselője, például nincs jelen az ügyvédek képviselője.

A szakértői jelentésben különösen érdekes a passzus, amely a korábbi legfelsőbb bíróság Kúriává alakítását elemzi. A „velencei bölcsek” szerint a Fidesz-többség úgy fogalmazott furfangos törvényt, hogy az kizárja, hogy Baka András, a korábbi LB-elnök lehessen a gyakorlatilag egyébként csak átkeresztelt testület elnöke. A szakértők vitatják a törvény jogszerűségét, és azt állapítják meg, hogy az ellentétes a jogállamiság elveivel.

A bírói nyugdíjazások botrányossá lett rendezése s az ahhoz fűzött kormánygyakorlatok sem győzték meg a szakértői bizottságot. Ez a lépés, amellyel a bírói testület legtapsztaltabb tíz százalékát eltávolították, indokolatlan, és végső soron zavarokat okoz a bírósági működésben, állapítja meg.

Brüsszel

Újabb muníció az Európai Bizottságnak

Zalán Eszter
BRÜSSZEL

A velencei bizottság nem véletlenül időzítette a bíróságok függetlenségét elemző véleményének elfogadását mostanra. Az igazságszolgáltatási jogkörök az Európa Tanács (ET) 47 tagországában példátlan koncentrációját az Országos Bírói Hivatal kilenc évre megválasztott elnökének kezében az Európai Bizottság is aggályosnak találta, ugyanakkor ez a témakör nem képezi a Magyarországgal szembeni kötelezettségszegési eljárások részét. De ez változhat.

A velencei bizottság által felsorakoztatott érvek jogi alapot nem, de hivatkozási pontokat adhatnak az EB-nek egy esetleges eljárás megindításához, illetve a politikai nyomás fenntartásához. Az Európai Bizottság ugyanis szigorúan csak olyan területeket vizsgálhat, amelyekre kiterjed az uniós jog, de az Európa Tanács (így a velencei bizottság is) jóval szélesebb területen vizsgálódhat. Csütörtökön Thomas Markert, a velencei bizottság titkára Brüsszelben tájékoztatja az EB-t a velencei bizottság állásfoglalásának részleteiről.

A velencei bizottság részéről nem kommentálták a múlt pénteken, a testület magyar igazságszolgáltatással kapcsolatos álláspontjának elfogadásának napján az Országgyűléshez beterjesztett módosításokat, mert az nem volt tárgya a vizsgálatuknak. Az Európa Tanács tanácsadó szerve, a velencei bizottság hétfőn nyilvánosságra hozott véleményében ugyanakkor üdvözlözi a módosítás szándékát, jelezve, hogy a testület továbbra is készen áll a további elemzésre, ha erre felkérés kap. Navracsics Tibor közigazgatási és igazságügyi miniszter a bíróságokról, valamint a bírákról szóló törvény módosítására múlt pénteken tett javaslatot.

Uniói források szerint egyébként a magyar kormány még nem küldte el a módosítás szövegét Brüsszelbe, de bíznak abban, hogy ezt Budapest időben megteszi (erre még három hét áll rendelkezésre).

Az Európa Tanács főtitkára, Thorbjorn Jagland szerdán tárgyal Orbán Viktor miniszterelnökkel és Martonyi János külügyminiszterrel Budapesten. Jagland a média-törvényről is tárgyal a magyar féllel, és várhatóan felvázolja a szervezet ezzel kapcsolatos aggályait. A velencei bizottság által vizsgált jogszabályok közül három elemzését (a bíróság függetlensége, a vallásszabadság, a választójog) a magyar kormány kérte, miután erre január 11-én Jagland főtitkár Martonyi Jánosnak küldött levelében felszólította Budapestet. A főtitkár a levélben kitért a média szabályozására is, ezzel kapcsolatban azonban nem érkezett megkeresés Budapestről, így az ET maga kezdte el a vizsgálatot.

A velencei bizottság a múlt héten a vallásszabadságról is elfogadott véleményt. A testület által vizsgált további hat magyar jogszabály kérdésében – parlamenti választások, információs szabadság, Alkotmánybíróság, ügyészség, nemzetiségek és családvédelem – várhatóan a júniusi plenáris ülésen fogadnak el véleményt.

Ezzel párhuzamosan az Európa Tanács parlamenti közgyűlésének úgynevezett „monitoringbizottsága” is vizsgálódik Magyarországi ügyében. Elképzelhető, hogy az ET parlamenti közgyűlésének áprilisi tanácskozásán már megvitadják a monitoring megindításáról szóló kezdeményezést, amely az emberi és alapjogok súlyos megsértése esetén lefolytatható eljárás. Strasbourgi forrásaink szerint ugyanakkor az ET óvatossága a kérdésben: a monitoring beindítása példa nélküli lenne, hiszen ET-tagállammal szemben még nem indítottak ilyen eljárást.

Magyar reakciók

Két kérdésben engedhet a kormány

Lencsés Károly

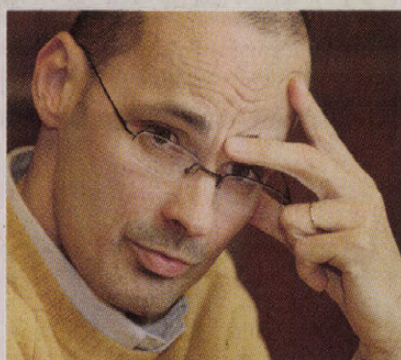
Két kérdésben, a bírák kiválasztása, illetve a bírósági vezetők kinevezése terén jelentős elmozdulást hozhat a kormány a bíróságok működését szabályozó törvényekhez benyújtott módosító indítványa – szögezte le kérdésünkre Fleck Zoltán jogszociológus. A ma hatályos szabályozás szerint az Országos Bírói Hivatal (OBH) elnöke – Handó Tünde, Szájer József fideszes EP-képviselő felesége – maga dönthet arról, hogy a bírói tisztségre pályázók közül kiket terjeszt fel kinevezésre a köztársasági elnöknek, illetve kiket tart alkalmasnak a vezetői posztok betöltésére.

A múlt pénteken beterjesztett törvény módosítás viszont korlátozná az OBH vezetőjének hatáskörét. A javaslat szerint az elnök csak azok bírói kinevezését javasolhatja az államfőnek,

akiket a véleményezésre jogosult szerv – például az összbírói értekezlet – első helyen tart alkalmasnak az állás betöltésére. Ha viszont a pályázók között felállított sorrendtől el kívánna térni – tehát valamelyik hátrább sorolt jelöltet támogatná –, ahhoz meg kellene szereznie az Országos Bírói Tanács (OBT) támogatását is. A bírák által választott testületet akkor sem kerülhetné meg, amikor olyan vezetőt nevezne ki, akit az adott bíróság tagjai a posztra nem találnak alkalmasnak. Fleck Zoltán mindazonáltal úgy véli, az OBH elnökének túlhatalma miatt illuzórikus azt hinni, hogy a tanács valódi ellensúlyként léphet fel.

Bírósági forrásaink hasonlóképpen vélekednek: a kormány pénteki javaslata legfeljebb részmegoldásnak tekinthető. Változatlanul aggályosnak tartják, hogy a bírósági büdzséről továbbra is az OBH elnöke dönthet, illetve az egyes ügyek áthelyezése kapcsán is ő mondhatja ki a végső szót. Informátoraink szerint kevés, hogy az általános illetékességi szabályoktól eltérő bíróság kijelölésekor a bírói tanács által meghatározott elvek szerint kell eljárnia; szerencsésebb lenne, ha az elnök ilyen döntést is csak az OBT egyetértésével hozhatna meg.

A javaslat alkalmas arra, hogy a ve-

Fleck Zoltán FOTÓ: REVICZY ZSOLT

lenzei bizottság észrevételeinek egy részét orvosolják, az Európai Bizottság által kezdeményezett kötelezettségszegési eljárásra viszont nem ad semmilyen választ – hangsúlyozta Fleck Zoltán. Úgy tűnik tehát, hogy a kormány a nyugdíjügyben nem hajlandó visszavonulni. Annak ellenére sem, hogy a jogszociológus és az általunk megkérdezett bírák egybehangzóan állítják: a nyugdíjkorhatár radikális csökkentése nem társadalombiztosítási kérdés, hanem a bírák függetlenségéről szól. Ha a bírói kar csaknem tíz százalékát hatalmi szóval el lehet távolítani – fogalmaznak –, az Orbán-kormány ezzel az intézkedéssel éppen a tényleges függetlenséget kérdőjelezi meg.

Nyugdíjügyben nincs változás

A velencei bizottság véleményének a hatására a kormány módosító indítványokat nyújtott be az igazságügyi rendszer hatékonyságának javítása érdekében. A Fidesz-frakció egyhangúlag támogatta a kormány javaslatát, amely a kritikák nagy részét figyelembe vette, mert azok a koncepció érdemi részét nem érintik – közölte Lázár János a Fidesz-frakció zárt ülése után, amelyen a miniszterelnök is részt vett. Ha a velencei bizottság észrevételeit akceptálta a kormány, akkor az Európai Bizottságot miért nem? – kérdeztük a sajtótájékoztatón. Az EU „kormány” kötelezettségszegési eljárás keretében kéri a bírák általános nyugdíjkorhatárára vonatkozó passzusok módosítását, de Lázár János kijelentette: a kormány álláspontja e tekintetben rendíthetetlen. Azaz, a bírákra is az általános nyugdíjkorhatár vonatkozik, s a nyugdíjkorhatár most 62 év. (Cs. I.)